

HIŠA PODKOREN

Avtorji: GregorcVrhovec arhitekti;
Glavni izvajalec gradbenih in obrtniških del: Riko hiše

Les, kamen in velika okna z izjemnimi pogledi so lastnosti, združene v tristanovanjski hiši v Podkorenu pri Kranjski Gori, ki leži na mirni in izdatno osončeni lokaciji. Sodobno-arhaičen volumen alpske rezidence v temnem lesu z diagonalami spominja na kozolec, hkrati pa je les v kombinaciji s steklom uporabljen inovativno in poudarja skulpturalnost objekta, zadovoljuje pa tudi najstrožja ekološka merila.

PROFIL

»Živimo v družbi, ki ne tolerira drugačnosti«

ARHITEKTA VANJA GREGORC IN ALEŠ VRHOVEC O USTVARJALNOSTI, KAPITALU IN INFLACIJI CIVILNIH POBUD

URŠA MARN, FOTO BORUT KRAJNC

VANJA GREGORC in ALEŠ VRHOVEC že skoraj dvajset let skupaj vodita arhitekturni biro GregorcVrhovec arhitekti. Njun prvi izziv je bila prenova prijateljevega stanovanja v mansardi tipične slovenske hiše. Sledilo je več zahtevnejših projektov, pri nekaterih nista bila le arhitekta, ampak občasno tudi soinvestitorja. Tako kot v tujini je tudi pri nas čedalje bolj priljubljeno to, da se prijatelji, navadno je med njimi vsaj en arhitekt, dogovorijo za skupno investicijo, se pravi, da skupaj kupijo zazidljivo parcelo in na njej zgradijo večstanovanjski objekt za svoje potrebe. »Prednost takšnega, združnega načina gradnje je v tem, da je cenejši. Parcelo za dvesto tisoč evrov lažje kupijo trije investitorji kot en sam. Ljudem, s katerimi greš v tak posel, moraš zelo zaupati, treba se je zavedati, da je gradnja izjemno stresen, dolgotrajen in pogosto konflikten proces,« pravi Vanja.

Načinu, na katerega se lotevata stvar, pravita arhitektura s pobudo. Pobuda v smislu dodane arhitekturne vrednosti, se pravi ustvarjanja prostorov socialne interakcije, uporabe ekoloških materialov in racionalne zasnove v duhu varčnosti, to pomeni, da so tlorisi hiš manjši, navadno od 90 do 150 kvadratnih metrov. Gre tudi za pobudo v smislu povojnega modernističnega razumevanja vloge arhitekture, se pravi, da je arhitekt za isto, zelo dostopno ceno (njune hiše so navadno za 25 odstotkov cenejše od primerljivih) dolžan in sposoben vgraditi več kakovostnega doživetja prostora, na primer večja okna, kakovosten tloris, stik z ri-

tom ... Pobudo pa razumeta tudi v smislu organizacije gradnje. Ne čakata na investitorja in naročilo, temveč investitorja za vsak projekt najdeta sama in v celoti organizirata gradnjo. Tako sta zgradila naselje štirih individualnih montažnih hiš na Ljubljanskem barju, vrstne bivalne ateljeje v Rožni dolini, eden njih novjših projektov pa je montažna lesena hiša s tremi stanovanji v vasi Podkoren pri Kranjski Gori. Arhitekturna stroka je nad sodobno alpsko hišo navdušena, lokalnemu prebivalstvu pa gre tako zelo v nos, da je ustanovilo civilno pobudo za ohranitev Podkorena, ki od pristojnih služb zahteva rušitev objekta. Podkorenci trdijo, da sodobna alpska hiša v vasi deluje kot tujek. »Ne moti nas gradnja, če postavijo normalne hiše, ki se bodo ujemale s tradicijo in z okoljem,« je dejal predstavnik civilne pobude. Ironija je, da gre za eno najizvirnejših hiš, kar jih je bilo v Podkorenu zgrajenih po drugi svetovni vojni, in hkrati za objekt, ki kljub zelo sodobnemu izrazu odlično interpretira tradicijo lokalnega okolja. Po mnenju dekana ljubljanske fakultete za arhitekturo PETRA GABRIJELČIČA gre za »učni primer, kako se arhitekt skuša nasloniti na tradicijo«. Vanja in Aleš sta se na projekt temeljito pripravila. Večkrat sta obiskala Avstrijo in Švico, da bi se poučila o tamkajšnjih izkušnjah pri projektiranju in gradnji alpske arhitekture. »V ta projekt sva vložila ogromno premisleka. Nič ni bilo narejeno po naključju, še manj pa zato, ker bi želela namenoma provocirati javnost,« pravi Vanja. V sodelovanju s podjetjem Ri-

»Refleks umika prinaša vsej stroki grozljive posledice. Pomeni privolitev v to, da se bodo občinske oblasti in država mimo stroke odločale za lažjo, na videz nekonfliktno pot prilagajanja populistično naravnane okusu.«

Arhitekta Vanja Gregorc in Aleš Vrhovec

ko, ki je glavni izvajalec gradbenih in obrtniških del, sta objekt zasnovala tako, da spominja na kozolec. Zakaj ravno kozolec? »Ker se nama je zdelo primernejše, da se namesto po bivalnem delu kmečke domačije zgledujeva po gospodarskem posloplju.« Črna lesa, zaradi katerega so vaščani hišo poimenovali krematorij, nista uporabila, ker bi želela izzivati, pač pa, ker je to tradicionalen gradbeni material gorenjske oziroma gornjesavske arhitekture. »Črn les je tu zelo pogost. Opazite ga na vsaj treh okoliških domačijah. Črn je zato, ker so ga v starih časih zaščitili tako, da so ga premazali s katranom ali z oljem,« pojasnjuje Aleš. »Že pred leti sva sklenila, da bova povsod tam, kjer je to mogoče, objekte gradila v lesu. Če pogledate avstrijsko pokrajino Vorarlberg, boste videli, da so tam novogradnje pretežno v lesu. Podobno velja za alpski del Švice. Gre za zavestno odločitev iz trajnostnih in arhitekturnih razlogov,« pravi Vanja. Za montažno gradnjo se nista odločila na pamet, pač pa, ker je tak tip gradnje hitrejši, prijetnejši za bivanje, pa tudi ekološko sprejemljivejši od klasične gradnje. Velike steklene površine, ki vaščane tako zelo motijo, niso namenjene samo odličnemu razgledu na okoliško pokrajino, pač pa tudi varčevanju z energijo, saj zaradi njih objekta skoraj ni treba ogrevati. »V zadnjem desetletju se je način življenja občutno spremenil. Gradnja novih in prenova starih hiš mora biti prilagojena sodobnemu načinu življenja. Ni mogoče vztrajati pri pretirano rigidnih pravilih. Izjema je le vrhunska stavbna dedi-

ščina, ki se zgolj konzervira,« pravi Vanja. Ko sta novembra lani slišala za nezadovoljstvo vaščanov, sta kranjskogorskemu županu poslala pisni predlog za predstavitev hiše in pogovor s predstavnikoma vaškega odbora. »Ker iskreno ne želiva povzročati konfliktov v prostoru, prosiva za priložnost za neposredno srečanje, na katerem bi pojasnila arhitekturo hiše predstavnikom vasi, pojasnila razloge za specifično oblikovanje in izbiro materialov, zelo na kratko predstavila nekaj podobnih objektov v podobnih okoljih ter se o vsem skupaj pogovorila,« sta zapisala v prošnji. In rezultat? Župan na njuno prošnjo sploh ni odgovoril, zdaj pa v javnosti razlaga, kako bi bilo pametno, če bi arhitekta projekt pravočasno predstavila vaščanom. Še več. Župan se je odkrito postavil na stran vaščanov pri njihovi zahtevi po rušitvi objekta, ob tem pa pozabil povedati, da je bila občina od začetka seznanjena z vsemi podrobnostmi projekta in da je h gradnji dala tudi uradno soglasje. Vaščani Podkorena bi se upravičeno pritoževali, če bi investitorji, med katerimi sta tudi Vanja in Aleš, hišo zgradili brez gradbenega dovoljenja ali mimo njega. Toda pristojne službe, od gradbene inšpekcije, upravne enote do ministrstva za okolje in prostor, so ugotovile, da je objekt zgrajen v skladu s pravomočnim gradbenim dovoljenjem in da so zato vse pritožbe vaščanov neutemeljene. Kljub temu se naprej trmasto vztrajajo pri svojem. Pred kratkim je malo manjkalo, da niso kar z moti-

kami pred televizijskimi kamerami napadli direktorja kranjskega zavoda za varstvo kulturne dediščine, ker si je drznil odobriti gradnjo sodej vse - od višine objekta, njegove umestitve v prostor, velikih steklenih površin do barve lesa. Aleš je nad tako burnim odzivom presenečen in razočaran: »Živimo v družbi, ki je odkrito sovražna do novosti, ki ne prenaša sprememb in ne tolerira drugačnosti. Žlahtno konservativnost, ki jo poganja skepsa, je nadomestila napačna, samozaverovalna konservativnost, ki jo hrani nereflektiranost in popolno nepriznavanje pravic drugega. Obstajajo dejavnosti, ki jim tako ozračje ne škodi preveč, arhitektura in graditeljstvo pa imata s tem velike težave. Posledici sedanjega družbenega ozračja sta dva pojava: zaton strokovne avtonomije in inflacija civilnih pobud nasprotovanja.« Po svoje vaščane sicer razume: »Seveda imajo prav, ko branijo to, kar so vajeni gledati. Nima jo pa prav, da tako agresivno nastopajo do nečesa novega. Ob vsem tem gnev dvomim, da bi bilo danes sploh še mogoče zgraditi tako kakovostno arhitekturo, kot je na primer grosupeljski motel ali ljubljanska ekonomska fakulteta. Pa ne samo zaradi drugačne ekonomske logike, ampak tudi zato, ker smo na nacionalni ravni zapadli v zelo nesimpatičen konservativizem. Imamo arhitekturne biroje, ki segajo v sam svetovni vrh, njihove projekte objavljajo vodilne tuje revije, hkrati pa je velika večina zasebne in javne gradnje zelo nekatkovostna.«

Absurdno je, da se lokalno prebivalstvo pritožuje nad nespoštovanjem tradicije, sočasno pa mirne vesti dopušča propadanje arhitekturne dediščine. V Kranjski Gori so že pred leti dopustili rušitev hotela Prisank, čeprav je šlo po mnenju arhitekturne stroke za primer vrhunskega regionalnega modernizma. Ko je letošnji sneg uničil na desetine ključnih kmetij gornjesavske doline, nikomur še na misel ni prišla ustanovitev civilne pobude. »Tisto, kar je avtentično in kar bi v Avstriji in Švici obnovili brez kakršne koli debate, pri nas puščamo propadati. Težava je v tem, da večina Slovencev starih hiš ne mara. Ne marajo pa niti novih. Ideal so ponaredki, pri katerih so skupaj nametane reminiscence na kmečko arhitekturo 19. stoletja z dvokapnico, majhnimi okni in lesenim opazem, ter tipe hiše šestdesetih in sedemdesetih let z lego na sredi parcele, preveliko kvadraturu in neracionalnim tlorisom brez stika z vrtom. Takšna hiša je povzročila popolno degradacijo slovenskega podeželja, urbanistično in socialno. K degradaciji prostora so svoje dodali še gradbena industrija in naročniki s ponarejanjem ponaredkov v obliki plastičnih oken s križi, barvastih fasad in ubijanem porporce. Rezultat je zverinjak slabega okusa - ki pa za nikogar ni sporen, saj je vse v skladu s predpisanim.« Arhitekti so s svojim ustvarjalnim odnosom do dediščine in z vedenjem, da se je tradicija vedno nadgrajevala, ob takšnem dogajanju v precepu. »Možna je podreditev strokovni retardaciji ali vztrajanje v odgovornosti do tega trenutka. Refleks umi-

»Samograditelji imajo še dandanašnji rahlo prednost, kar zadeva naklonjenost občinskih uprav. To ni normalno in pomeni svojevrsten unikum - kot ni normalno, da si sami popravljamo avto in spravljamo druge v nevarnost.«

CENTER IG

Avtorji: GregorcVrhovec arhitekti, atelje Dešman

Novi Center Ig pomeni odločilno potezo pri revitalizaciji neurejene vasi v neposredni bližini Ljubljane. Objekt ustvarja živahno in pestro središče kraja, kjer je na enem mestu mogoče postoriti večino vsakodnevnih opravkov in se srečevati s krajanji. Zasnova izhaja iz morfologije kraja, to je tipične ruralne pozidave pravokotno na vaško cesto. Dve različno visoki hiši, povezani z mostom, nadaljujeta ulični niz in oblikujeta majhen vstopni trg z lipo. Tako dober projekt ne bi bil uresničljiv, če iški župan avtorjem ne bi popolnoma zaupal in jim kljub pritiskom ne bi pustil prostih rok pri izvedbi projekta.

VRSTNE HIŠE BONIFACIJA, VIČ (PROJEKT)

Avtorji: GregorcVrhovec arhitekti

Naselje 22 vrstnih hiš izhaja iz ideje naselja, potopljenega v zelenje. Arhitektura je zadržana, a izrazito urbana, z velikimi steklenimi površinami, fleksibilnim tlorisom in sodobno tipologijo stanovanj. Ključna je povezava z vrtom, ki ga bo imela vsaka enota in bo obravnavan kot zunanji bivalni prostor. Materiali bodo izključno ekološki, posebna pozornost pa bo posvečena varčnosti - nekateri materiali bodo reciklirani, hiše bodo izjemno izolirane, del energije bo pridobljen iz obnovljivih virov, predvsem pa bo lokacija dovoljevala izdatno uporabo koles.

VRSTNI BIVALNI ATELJEJI, ROŽNA DOLINA

Avtorji: GregorcVrhovec arhitekti, Rok Kranjšček

Skupina petih vrstnih ateljejev je pomenila eksperiment v tipologiji (atelje združuje delo in bivanje), uporabi materialov (jeklena pločevina Decra, strukturalna fasada) in ustvarjanju socialnega prostora sosedsstva, kjer skupni vhodni vrt pomeni zaščiten prostor srečevanja s sosedi in visoko kakovosten prehod iz javnega prostora ulice do intimne doma, zaznamovanega z lesom kot sinonimom topline.

ZLATA HIŠA, ŠMARCA

Avtorji: GregorcVrhovec arhitekti

Zlata hiša je rekonstrukcija tipične slovenske hiše iz predmestnega okolja. Na željo naročnika je objekt s številnimi prizidki ostal konstrukcijsko bolj ali manj nedotaknjen. Zunanost hiše je ovita v kovinski plašč, ki je od prvotne fasade odmaknjen toliko, da sledi liniji strehe in tako tvori nepravilen diamanten volumen. Ovoj ima hladilni učinek, hkrati pa ustvarja zanimivo igro senc in pogledov od zunaj in od znotraj.

ka prinaša vsej stroki grozljive posledice - pomeni privolitev v to, da se bodo občinske oblasti in država mimo stroke odločale za lažjo, na videz nekonfliktno pot prilagajanja populistično naravnemu okusu, ki je - preglejte Slovenijo - slab. Ljudem seveda ni mogoče zameriti, da so neizobraženi. Veliko večji problem je, da populistično naravnemu okusu daje prednost tudi država.«

Eden od pojavov, zaradi katerih je vsaj polovica državljanov prepričana, da lahko kompetentno odloča o vprašanih arhitekture, je samograditeljstvo. Gre za pojav, ki ga v razvitih zahodnoevropskih državah ni mogoče zaslediti, je pa veliko prispeval k degradaciji slovenskega podeželja. »V obdobju po drugi svetovni vojni je dopuščanje samogradnje svoje hiše pomenilo socialni korektiv, ki je pospeševal proletarizacijo prebivalstva, predvsem vaškega. Hiša, zgrajena brez strokovne pomoči, je bila nefunkcionalna in grda, vzela je nekaj najbolj produktivnih let in ves kapital družine za vse večne čase zabetonirala v neizdelano mansardo, socialno pa onemogočala mobilnost.« A ljudje so tako hoteli. »Za večino je bila to edina možnost rešitve stanovanjskih težav, drža-

ljudi, čeprav so bile cenovno zelo ugodne.

Ena od posledic gradnje hiš po slabih tipskih načrtih je predimenzionirana kvadratura, zaradi katere so mladi pogosto prisiljeni ostati doma tudi po tem, ko si ustvarijo družino. Staršem se ne zdi potrebno, da bi se otroci odselili, če so sami vse življenjske prihranke vložili v gradnjo prevelike hiše. Ker logika, da je v hiši dovolj prostora za dve družini, navadno ne vzdrži, se je povrh vsega razpasla še gradnja prizidkov, ki prostor dodatno degradirajo. »Upam si trditi, da pol kvadrature v slovenskih hišah sploh ni izkoriščene. Posledica prevelikih hiš je kopičenje najrazličnejše šare. Janez Koželj je nekoč predlagal, da bi prevelike hiše, ki jih lastniki na stara leta, ko ostanejo sami, niso več sposobni vzdrževati, predelali v večstanovanjske objekte, če je to seveda mogoče,« navaja Aleš. Druga možna rešitev je zakon o obdavčitvi nepremičnin, ki bi ljudi prisilil, da bi prevelike, napol prazne hiše prodali. »Pozitiven učinek takšnega zakona bi bilo znižanje cen nepremičnin, saj so danes v Sloveniji daleč previsoke. Najabsurdnejše so cene hiš iz sedemdesetih in osemdesetih let, pri katerih je

danjih in bodočih iniciativ in ki ta trenutek poleg neusmiljenega gospodarkega položaja in že siceršnje težavnosti izvedbe vsakega velikega projekta doživljajo blokade. S tem seveda ne želimo reči, da je civilna pobuda neobdiganost. Prav nasprotno. Civilna pobuda je pomemben del demokracije, saj državljanom omogoča neposredno odločanje. Žal pa se je v Sloveniji zadnja leta izrodila v manifestacijo nestrpnosti, zavisti in slabega okusa. Ali kot pravi Aleš: »Civilna pobuda, ta težko pričakovani pogon demokracije, ki v urejenih okoljih pomeni lep korektiv samovolji oblasti in kapitala, se je v Sloveniji povampiril in zelo oddaljil od prvotnih pobud, ki so reševale reke, ptice in mestna jedra. Gre za vdor laičnosti na vulgaren način, ki ga podpihujejo pregovorni negativizem čustvenega naboja (strah, sovraštvo, zavist), znani NIMBY efekt (not in my backyard) in latentna protiurbanost Slovencev.« Podobno kot medicina ali slikarstvo tudi arhitektura ves svoj etos gradi na iskanju novih odgovorov na večino starih in nekatera nova vprašanja. Če se strokovnost problematizira, se zaupanje prelomi. »Tako kot srčnemu kirurgu ni mogoče naročiti,

ga treba lotiti skrajno selektivno. Drugo merilo bi morala biti odgovornost, kjer bi se tehtnost pripomb in zaviranj na podlagi tega postavila v razmerje s povzročeno gospodarsko škodo z vsaj minimalnim zneskom, recimo s sodnim kolekom za nekaj sto ali tisoč evrov, pri čemer bi bil ta znesek v primeru 'zmage' vračljiv.«

Države in občine pri urejanju prostora nosijo veliko odgovornost in po Aleševem mnenju to še posebej velja za obdobje recesije, ki bo naplavila še več negativizma. »Kapital išče nove priložnosti in kratkovidno ga je odganjati. Investitorjem je treba omogočiti priložnosti, seveda pa je treba njihove apetite uravnovežiti s pravnim redom ter avtonomno in ustvarjalno stroko.« Mesto mora vnaprej pripraviti pravila igre, ne pa da je - tako kot se dogaja v Ljubljani - ves čas v defenzivi. Zgovoren primer napačnega načina lotevanja stvari je Potniški center Ljubljana. Aleš projekt dobro pozna, saj je skupaj z dvema soavtorjema zmagal na urbanističnem natečaju za ureditev tega območja. Pri izdelavi prostorskega dokumenta so vanj zapisali, da mora biti za Emoniko razpisan javni arhitekturni natečaj. In kaj se je zgodilo? Mestna oblast je ta stavek iz dokumenta črtala in tako žalostno klonila pred investitorjem. Kaj takega se po Aleševem mnenju ne bi zgodilo, če bi mesto zastopalo predvsem javni interes. »Mesto mora nemudoma ustanoviti Agencijo za urbanizem, kjer bo interdisciplinarna ekipa finančnikov, pravnikov, sociologov, konservatorjev, arhitektov, krajinarjev in urbanistov dostojen sogovornik investitorjem, še več, vedno korak pred njimi.«

Čeprav je bila visoka gospodarska rast odličen poligon za vlaganje v gradnjo nepremičnin, Vanja in Aleš v gospodarski krizi vidita še večje priložnosti. »V Sloveniji bi morali evidentirati vso stavbno dediščino in jo zavestno prenoviti. To je najlažje početi prav v času krize, ko imajo gradbena podjetja malo dela, njihove cene pa so nižje. Občine bi recesijo lahko izkoristile na primer tudi za gradnjo komunalne infrastrukture.« Prednost krize vidita še v tem, da bodo odpadli investitorji, ki pri gradnji niso s srcem. »Posttranzicijska značilnost Slovencev je, da če že kaj pomigajo, potem to naredijo samo, če minimalnemu naporu sledi maksimalna finančna kompenzacija. Logika številnih investitorjev je, da morajo obogateti tako rekoč čez noč, z enim samim poslom. Zaradi krize to ne bo več mogoče.« Upati je, da se bodo zaradi tega iz posla umaknili vsi tisti investitorji, ki so bili v njem zgolj zaradi finančne špekulacije in ki jim je bilo vseeno, kakšni objekti se gradijo oziroma kako se z njimi onesnažuje prostor. In upati je, da se bo izoblikovalo spoznanje, da je prav dobra arhitektura tista, ki bogati vsakogar, vlagatelja, uporabnike in prostor v celoti. ⁵

LESENE HIŠE NA BARJU

Avtorji: GregorcVrhovec arhitekti

Glavni izvajalec gradbenih in obrtniških del: Rihter, montažne gradnje V težnji po hitri in lahki gradnji na slabo nosilnih barjanskih tleh je bil izbran montažni način gradnje. Arhitekta sta se pri umestitvi, materialu in konstrukciji naslonila na bogato tradicijo gradnje z lesom na Barju, za katero je značilen črn, s katranom zaščiten les. Les medene barve preide v črnega povsod tam, kjer hiša pokaže svoje 'notranjost', torej v nišah, loggiah in pod vhodnim nadstreškom. Štiri povezane individualne hiše v kaotičnem predmestju delujejo kot oaza reda in lepote.

PRENOVA ATRIJSKE HIŠE, MURGLE

Avtorji: GregorcVrhovec arhitekti

Prenova atrijske hiše v Murglah je odličen primer spoštljivega odnosa do arhitekturne dediščine. Ker je bila prvotna montažna hiša za stanovalce premajhna, so jo v celoti obnovili in dodali prizidek. Kljub posegu so ohranjene vse značilnosti tipične hiše v naselju. Navzven sta opaznejši samo dve spremembi - panoramsko okno na končni opečni steni, za katerim se odpre pogled v jedilnico, ter lesena vhodna niša. Ta je v primerjavi z drugimi vhodi nekoliko umaknjena in stanovalcem zagotavlja zaščito pred dežjem.

BOSSPLAST, GROSUPLJE

Avtorji: GregorcVrhovec arhitekti, Tadej Glažar, Arne Vehovar, Nena Gabrovec

Zgradba je zasnovana tako, da je celoten program v notranjosti, zato na parcelnih mejah ni zaščitne ograje. Skladiščna hala je zgrajena v montažnem, armiranobetonskem sistemu, oblečena v enostavne betonske montažne plošče. K skladiščnemu objektu je prislonej poslovnih del, oblečen v barvni pločevinasti ovoj. Pred južnim soncem ga varuje napušč, ki s podom nadstropja sega iz objekta, tako da hkrati deluje kot senčilo in horizontalno okno.

PRENOVA VILE, HVAR

Avtorji: GregorcVrhovec arhitekti

Prenova in dozidava hiše na Hvaru je hommage kakovostni arhitekturi sedemdesetih let in Sredozemlju, hkrati pa tudi vaja v zadržanosti. Rustikalni lomljenec skriva belo hladno kamnito notranjost, panoramska okna za srebrnimi polkni pa uokvirjajo poglede na borov gozd in morje.

»Civilna pobuda, ta težko pričakovani pogon demokracije, ki v urejenih okoljih pomeni lep korektiv samovolji oblasti in kapitala, se je v Sloveniji povampiril in zelo oddaljil od prvotnih pobud.«

va jih je pri tem spodbujala, navsezadnje imajo samograditelji še dandanašnji rahlo prednost, kar zadeva naklonjenost občinskih uprav. Čeprav, to je treba povedati, to ni normalno in pomeni svojevrsten unikum - kot ni normalno, da si sami popravljamo avto in spravljamo druge v nevarnost ali da si doma naravnamo in zagipsamo zlomljeno nogo. Brez dvoma pa daje taka izkušnja občutek posvečenosti v vsa vprašanja gradnje, ne glede na to, ali beseda teče o kanalizacijskem jašku ali letališču.«

Ker sta želela destrukcijo ustaviti, sta pred desetimi leti, ko je bil Aleš zaposlen še na Ljubljanskem urbanističnem zavodu, spodbudila projekt atipskih hiš. »Šlo je za izziv, kako slabe tipske načrte predelati v boljše, tako da bodo ljudje za malo denarja dobili kakovostno hišo z okolici prilagojeno zunanostjo, s svetlo in prostorno notranostjo, sodobno razporeditvijo prostorov, prilagodljivim tlorisom, stikom z vrtom, velikimi okni in trajnimi materiali. Pri projektu je sodelovalo 17 slovenskih arhitektov, od Janeza Koželja do Bevka in Perovića. Naredili smo devet projektov, nekateri od teh so bili izvedeni tudi v praksi,« pravi Aleš. Žal projekt ni zaživel, saj se je za prunojene atipske hiše zanimalo premalo

treba vsaj še enkrat toliko denarja vložiti v prenavo. Nedavno sem videl nepremičninski oglas, kjer je pisalo: prodajamo hišo, obnovljeno leta 1960. Oprostite, ampak to ni nekaj, s čimer bi se prodajalec lahko hvalil. Ta hiša bi morala biti do danes obnovljena vsaj še trikrat! Drugi problem so pretirano drage zazidljive parcele. Majhne zaplate v Trnovem se prodajajo po 1000 do 1200 evrov za kvadratni meter. Tega ne boste doživeli nikjer na svetu, razen morda na Manhattanu. Poleg tega so v Sloveniji predragi tudi izvajalci gradbenih in obrtniških del. Njihov temeljni problem je, da so slabo organizirani in nestrokovni. To je tudi eden od razlogov, da se čedalje pogosteje odločava za montažne hiše. Montažna gradnja je proti klasični kot mesar grosist proti delikatesi. Podjetja, kot je Riko, imajo celoten postopek gradnje tako utečen in dodelan, da je hišo mogoče postaviti v treh tednih brez nenehnih reklamacij, ki jih doživljaš ob klasični gradnji,« navaja Aleš.

Dejstvo je, da primerjalno prednost mest, regij in držav poleg drugega ustvarja tudi nova, sodobna arhitektura s svojo zmožnostjo vpliva na gospodarski razcvet in kulturno identiteto prostora. Torej prav posegi, ki so predmet nasprotovanja se-